



۲۰۱۵/۱۲/۲۷

پوهنمل حاجي محمد نوزادي

## د سياسي لوبو يوه تماشا

د ۱۳۵۸ کال د مرغومي شپږمه د هيواد په معاصر تاريخ کي يوه تر ټولو ناوړه نېټه ده چي ورځه پيل شوي غميزه دادي څلورو لسيزو ته نژدې کيږي . ددغي توري ورځي په اړه ډيري ليکني شوي چي په ترڅ کي يي بيلابيل اړخونه څيرل شويدي . زما خپل قلم هم تر خپله وسه په اړوندو مناسبتونو کي ددغي ورځي څخه را پيل شوي غميزي او پخپله د يرغل انگيزي ته پام اړولی دی . ځکه نو دلته د کليشه اي مقدمو څخه تيريرم ، خو يوازي دومره يادوونه اړينه بولم چي د شوروي اولس د نسبي خوارويو سره سره د کرملين عاقبت نه سنجونکو سياسي داړه مارانو د ثور د اوښتون د لومړيو ورځو څخه دا چي په واک کي ددوي د کارملي ارجمندانو ونډه د کرملين د غوښتنو او توقع په کچه نه وه ، نو يي د خلقي واکمني په وړاندي خنډونه جوړل . پدې لاندي څو کرښو کي غواړم د هغو سياسي لوبو د تماشا يوه خاطره لوستونکو ته وړاندي کړم چي د يوې خوا مي خپل د سترگو ليدلي حال دی او له بلې خوا د هغو سياسي معادلو يوه څنډه په گوته کوي چي د ۱۳۵۷ ( ۱۹۷۸ ز ) کال د ثور د اوومي نيټي تر اوښتون وروسته د افغاني ارگ او د شوروي کرملين تر منځ روانه وه .

د نوموړي اوښتون پر مهال زه د کابل ټولي تخنيک انستيتوت د استاد په توگه د مسکو په دولتي پوهنتون کي د ډاکټري پر ډگري باندي په څيرنو لگيا وم . په همدې کال کابل ته د راتلو سره سم ، د کانو او صنايعو په وزارت کي د کانو او جيولوجي سروبي د لوي رئيس په دنده و گمارل شوم .

د ۱۹۷۸ کال مني رارسيدلي وو . د شوروي اتحاد د جيولوجي وزير کازلوفسکي د افغانستان د کانو او صنايعو د وزير محمد اسماعيل دانش په بلنه کابل ته په يوه رسمي سفر راغی . دا لومړی شوروي وزير وو چي د ثور تر اوښتون وروسته په رسمي سفر راغلی وو . د سفر د پروگرام په رسمي برخه کي د عينک و مسو د کان او په شبرغان کي د نفتو او گازو د کانونو ليدل هم شامل وه . ده پخپله د وزارت د لور پورو چارواکو په بدرگه د عينک معدن وکوت او د افغان سيال سره يي پر اړوندو چارو خبری وکړی . شبرغان ته يي هم سفر وکړ چي د جوزجان والي محمد بشير بشريار يي د ميلمه پالني په دود دروند هرکلی وکړ . هلته يي د گازو کانونه هم وليدل او شوروي ماهرانو ته يي اړيني لارښودنی وکړی . دسفر په پای کي يي دافغان خارجي چارو وزير حفيظ الله امين سره ملاقات په پام کي نيول شوی وو . دملقات پر وخت زه هم د دندی له مخي د کازلوفسکي سره هلته ولاړم . کازلوفسکي دافغانستان د کانو دنقشي پروف چي تر دي مهاله يي لا د چاپ کارونه بشپړ شوی نه وه ، له ځانه سره راوړی و . ده نقشه را خلاصه کړه او حفيظ الله امين ته يي دهغو کانو په هکله معلومات ورکړ چي دشوروي ماهرانو په مرسته کشف شوی اويا يي دلټون هلی ځلي روانی وی . تر ټولو زيات دعينک دکان په اړه و رغيدي او ويي ويل چي دا د نړی د څو لويو کانو له پلي څخه دی ، دافغاني او شوروي متخصصانو دگډو هلو ځلو يوه ډيره ستره لاسته راوړنه او د دوستی يوه بنکلی بيلگه ياديدلای شی . ددی معدن د راسپړلو او استخراج په موخه د دوولسو زرو اوسيدونکو دپاره يو بناړگي په پام نيول شوی او نژدی لس زره کارگران به پرمعدن باندي کار وکړی . ددغه معدن او د گازو څخه ترلاسه شوی پيسی به د افغان پرگنو او زيارکښانو د ژوند په سوکالی کي لوی رول ولوبوی . او داسی نور يي ډير څه ياد کړه .

حفيظ الله امين په څير سره دده خبرو ته غور نيولی وو او سره لدی چي د ژبي او بيان لور فصاحت يي درلو ، خو داچي يو زير پښتون وو ، تل يي سپيني خبری کولی او په خبرو کي يي د ديپلوماسی نه ډيرکار نه اخيست . ده شوروي وزير ته ويل چي ددی معدن په هکله دداود خان د وخت راهيسی د کشف نه وروسته تر دا اوسه پوری په افغاني رسنيو کي ډيري ليکني شوی چي ما ټولی په دقت سره لوستی دی او د دانش صاحب ( د کانو او صنايعو وزير ) نه هم پدی باره کي منظم راپورونه غواړم . د عينک په هکله ستاسی په دغو ټولو خبرو کي زما څه نوی شی تر غور نشو او دهغه څه هيله چي می درلوده تاسی خو بيخي ياده هم نکړه . هغه و پوښتل چي تاسی ملگری امين دکومی خبری انتظار درلود ؟ امين : زه غواړم پدی يوه شم چي د استخراج کارونه به کله پيل شی؟

د پاڼو شميره: له 1 تر 2

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکاري ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړيکه ټينگه کړئ [maqalat@afghan-german.de](mailto:maqalat@afghan-german.de)

يادونه: دليکني دليکنيزي بني پاڼوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليرلو مخکي په څير و لولی

کازلوفسکی : بنایې لس دوولس کاله وروسته دی پراو ته ورسېږو . امین : مور یو مثل لرو چی بزک بزک نه مر که جو لغمان میرسه . کازلوفسکی : ملگری امین دا یوه ډیره ستره پروژہ ده او ډیری پانګونې ته اړتیا لری ، افغانستان یې پخپله تمویلوالی نشی او شوروی اتحاد په نظر کی لری چی پراو په پراو یی ترسره کړی . په یوه ځل دومره پانګه ورباندی لګول مور ته هم سخته ده . امین : راشی سپینی خبری وکړو ، زموږ ځوانان دبیکاری د لاسه دکار موندلو په تمه ایران او پاکستان ته ځی ، هلته یا په مخدره موادو یا اخلاقی فساد اخته کیری اویاهم د ساواک او ای اس ای لخوا ور نه جاسوسان جوړیږی . که تاسی ددی پروژې تمویلول پرغاړه اخیستلای نشی نو بی پردی راته پوست کنده وویاست چی بیا مور د نړی د نورو هیوادو نه مرسته وغواړو او پانګه وال یی راوبولو ، مسو ته اوس ټوله نړی اړتیا لری او هغوی به دا بلنه په ډیره مینه ومنی . ددی خبری په ارویدو سره د شوروی وزیر شونډان لکه د ستړی اوبس غوندي و څړیدل ، رنگ یی تک ژر او تندی یی له گونځو ډک شو . دا ځکه دی پدی بڼه پوهیدی چی دا کان د شورویانو په په مالی او تخنیکي مرسته کشف او اکتشافی کارونه یی پر مخ تللی دي ، بیا نو څنگه کیدلای شی د شوروی پلوه حاکمیت په وخت کی داسی یوه خبره منځته راشی چی د نورو هیوادونو پانګه وال ورته را وبلل شی . حفیظ الله امین چی یو ازاد خیالی چارواکی وو او ځان په تعبدی ډول په چا پوري تړلی نه باله ، خپل د زړه خبره یی سپینه او په ډاګ پینلی وکړه . کازلوفسکی چی د دیپلوماتیکې ژبی سره بڼه بلد وو ، څو شیبی پټه خوله پاته او بیا یی وویل : ملگری امین ! ستاسی ددی سوال دجواب صلاحیت زما سره نشته خو زه به ستاسی دا فرموده و خپلو مشرانو ته په کرملین کی ورسوم . پدی توګه ملاقات په یوه ترینګلی فضا کی پای ته ورسیده او یو له بله سره یی په سره لهجه خدای په امانی وکړه . سبا ته د جمهور رئیس نورمحمد تره کی سره د لیدلو نوبت وو . هلته هم کازلوفسکی نقشه خلاصه او ټولی هم هغه خبری یی تکرار کړی . تره کی نرمی نرمی ، شمیرلی او ارامی خبری کولی او په هره جمله کی یی دیپلوماتیکه ژبه کارول . ده په اخیره کی په ارامه لهجه و پوښتل : تاسی څه فکر کوی چی د عینک استخراج به کله پیل کړو ؟ کازلوفسکی په ډیری رندی سره هڅه وکړه چی د حفیظ الله امین د یادونی په اړه د نورمحمد تره کی نظر هم معلوم کړی ، نویی په خندا کی گویا د ټوکو په توګه وویل : ملگری امین هم پرون د ملاقات پروخت پدی هکله ډیرتینگار کاوه او حتی یاده یی کړه چی که شوروی ملگری نشی کولای نو کیدلای شی د نورو هیوادونو څخه پانګه وال ورته را وبلل شی . تره کی یی خبره په نرمه او دیپلوماتیکه ژبه ورغبرګه کړه او ویی ویل : ملگری امین ته زموږ اقتصادی ستونزی ډیری بڼه معلومی او دخل د لارو چارو لټول یی دده له دندو نه گڼل کیری ، د شوروی چارواکو څخه هم زموږ اقتصادی ستونزی پټی پاتی ندی او په ټول ستونزو مو خبر دی ځکه نو زموږ هیله داده چی دوستان مو لږ نوره پاملرنه هم ورته وکړی . که دا کار له یوی ورځی نه بلی ته و ځنډوو ، خلګ به را څخه نا امیده شی . کازلوفسکی پدی پوه شو چی د امین او تره کی خبره یوه ده خو توپیر یی یوازی پدی کی دی چی امین په پښتني رپروالی سره سپینی خبری وکړی مگر تره کی هم هغه خبری په نرمه او دیپلوماتیکه ژبه باندی وکړی . کازلوفسکی ته سره لدی چی د تره کی لخوا د امین د خبرو تائید هیڅ خوند ورنکړ ، خو شونډانو یی ساختگی موسکلا پری نښوده او د تندی کونځو یی هم له احتیاط نه کار واخیست . پای

د پانیو شمیره: له 2 تر 2

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته راښوولې. په دغه پټه له مور سره اړیکه ټینګه کړئ [maqalat@afghan-german.de](mailto:maqalat@afghan-german.de)  
یادونه: دلپکنی د لیکنیزې بڼې پازوالی د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په څیر و لولئ